

Türkmenistanyň Adalat ministrligi
tarapyndan 2012-nji ýylyň 25-nji
dekabrynda 675 san bilen bellige alyndy

Türkmenistanyň Maliýe ministriniň
2012-nji ýylyň 24-nji dekabryndaky
№ 224-Ö buýrugy bilen tassyklandy

**Eýeçiliginiň görnüşine garamazdan edaralaryň, kärhanalaryň we
guramalaryň buhgalterçilik hasaba alnyşynda hasapda
durýan esasy gorlaryna (serişdelerine) gaýtadan nyrh
kesmek hakyndaky
TERTIBI**

1. Şu Tertip, Türkmenistanyň Prezidentiniň 2012-nji ýylyň 20-nji dekabryndaky çykaran "Eýeçiliginiň görnüşine garamazdan edaralaryň, kärhanalaryň we guramalaryň buhgalterçilik hasaba alnyşynda hasapda durýan esasy gorlaryna (serişdelerine) gaýtadan nyrh kesmek hakynda" 12711 belgili kararyna laýyklykda, eýeçiliginiň görnüşine garamazdan edaralaryň, kärhanalaryň we guramalaryň we şol sanda daşary ýurt kärhanalary, şeýle hem olaryň şahamçalary, wekillikleri (mundan beýläk - kärhanalar), buhgalterçilik hasaba alnyşynda hasapda durýan esasy gorlarynyň (serişdeleriniň) nyrhларыny döwrebap hereket edýän nyrlara laýyk getirip kadalaşdyrmak hem-de şol gorlaryň dowamly dikeldilmegi üçin zerur şertleri döretmek maksady bilen, olaryň nyrlaryna gaýtadan nyrh kesmegiň tertibini belleýär.

2. Buhgalterçilik hasaba alnyşyndaky esasy gollara (serişdelere): esasy serişdeler bolan binalar, ýaşayyş jaýlar, desgalar, geçiriji ulgamalar, maşynlar, enjamlar, güýç beriji maşynlar we enjamlar, ulag serişdeleri, gurallar, önümçilik we hojalyk öwseleleri we beýleki esbaplar, iş mallary, köp ýyllyk agaçlar we beýleki esasy serişdeler, ýagny olaryň ulanylýanlary hem-de ulanylmaýanlary, ätiýaçlykdakylary hem-de tamamlanmadyk gurluşyga we oturdylmaga degişli enjamlara maýa goýumlar girýärler.

3. Kärhanalaryň 2012-nji ýylyň 31-nji dekabryndaky ýagdaýa görä buhgalterçilik hasaba alnyşyndaky esasy gorlaryna (serişdelerine), olaryň kärendä ýa-da wagtlaýyn ulanmaga berlenlerine, şeýle hem, ýaşayyş jaý gaznalaryna, olaryň tehniki ýagdaýyna (könelmek derejesine) garamazdan gaýtadan nyrh kesilmelidir.

4. Fiziki we görnüş (maddy) taýdan könelmegi netijesinde hasapdan öçürmäge taýýarlanan, emma, bellenen tertipde hasapdan çykaryş delilnamasy bilen resmileşdirilmedik esasy serişdelere hem gaýtadan nyrh kesilmelidir.

Şeýle ýagdaýda hem esasy gollara gaýtadan nyrh kesmegiň amallary geçirilenden soňra, bellenen tertipde hasapdan çykaryş delilnamasy resmileşdirilen esasy serişdeler Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda hasapdan öçürilip bilner.

5. Esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmegiň amallaryny geçirmek üçin kärhanada ýolbaşçynyň buýrugy bilen iş topary (mundan beýläk - Topar) döredilýär we onuň düzümine kärhananyň ýolbaşçysy ýa-da onuň orunbasary, baş buhgalteri we beýleki zerur hasaplanylýan hünärmenler girýär.

6. Esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmegiň amallary geçirilende esasy resminama bolup, esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmek boýunça Sanawnama (1-nji goşundy) (mundan beýläk - Sanawnama) hasap edilýär. Bu Sanawnama Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda bellenen esasy serişdeleriň tükelleýiş ýazgysy, esasy serişdeleri hasaba alyş inwentar karty we tehniki pasportlarynyň esasynda düzülýär.

Esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmek boýunça Sanawnama emläkler boýunça geçirilýän ýazgylar her bir tükellenilýän esasy gorlara degişli esasy serişdeler boýunça aýratynlykda amala aşyrylýar.

7. Sanawnama Topar tarapyndan doldurylandan soň, esasy gorlaryň tükelleýiş ýazgysyndaky esasy serişdeleriň ilkibaşky nyrhлары bilen buhgalterçilik hasaba alnyşyndaky möçberleri deňeşdirilip aratapawudy anyklanylýar. Deňeşdirmäniň esasynda tapawut ýüze çykan halatynda anyklaýyş işleri geçirilip olar bir-birine gabat getirilýär.

8. Esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmek Türkmenistanyň Prezidentiniň karary bilen tassyklanan, Eýeçiliginiň görnüşine garamazdan edaralaryň, kärhanalaryň we guramalaryň buhgalterçilik hasaba alnyşynda hasapda durýan esasy gorlarynyň (serişdeleriniň) nyrlaryny gaýtadan hasaplamagyň görkezijileriniň (indeksleriniň) aňryçäk möçberleri esasynda amala aşyrylýar.

Topar tarapyndan esasy gorlarynyň (serişdeleriniň) nyrlaryny gaýtadan hasaplamagyň görkezijileriniň (indeksleriniň) aňryçäk möçberleri ulanylyp hasaplamar geçirilende, esasy gorlarynyň (serişdeleriniň) aýry-aýry görnüşleri boýunça gaýtadan hasaplanan nyrlarynyň, olaryň şuna meňzeş görnüşleriniň deňeşdirme çeşmeleriniň maglumatlarynyň esasynda ulanylan nyrlary bilen deňeşdirilende has tapawutlanan görnüşleri üçin, gaýtadan hasaplamagyň indeksleriniň pes möçberleri ulanylyp bilner.

Iş mallarynyň gaýtadan bahalandyrmagy bir baş malyň ortaça diri agramy boýunça gymmatyndan, ortaça satuw nyrhyndan we hakyky ilkibaşdaky (balans) gymmatyndan ugur alnyp amala aşyrylýar. Mallaryň ortaça satuw (bazar) nyrhy baradaky maglumat Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti tarapyndan berlip bilner.

9. 2009-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan soňra gurlup kabul edilen, satyn alnan jaýlara, desgalara we geçiriji abzallara şeýle-de 2010-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan soň satyn we muzdsuz alnan beýleki esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmek degişli däldir we olaryň bahasy görnüşlere degişlilik boýunça aýratyn setirde görkezilýär hem-de gaýtadan hasaplanan esasy serişdeleriň umumy jemine goşulýar.

10. Eger-de esasy gornaryň (serişdeleriň) nyrhlaryny gaýtadan hasaplamaklygyň geçirilýän senesinde gaýtadan durky täzelenende we goşmaça enjamlaşdyrylanda ýa-da döwlet eýeçiligindäki emläkleri hususylaşdyrmak tertibinde satyn alnanda, şulara meňzeş görnüşli serişdeleriň hakyky nyrhy, nyrhlaryny gaýtadan hasaplamaklygyň netijesinde ýokary geçýän ýagdaýlarynda, onda olaryň nyrhy soňky ýyllarda gaýtadan durky täzelenen we goşmaça enjamlaşdyrylan emläkleriň nyrhyna ýa-da şol wagtky emläkleri hususylaşdyrmak tertibinde satyn alnan nyrhyna görä hasaba alynýar.

11. Sanawnamanyň 8-nji sütüni, ýagny esasy gornaryň (serişdeleriň) gaýtadan nyrh kesilen möçberi kesgitlenenden soňra, hasaba alnyşyň ilki başdaky nyrhlarynyň möçberinden artýan jemine buhgalterçilik hasaba alnyşy boýunça 01 „Esasy serişdeler“ hasabynyň debetinde we 88 „Ýörite maksatly gaznalar“ hasabynyň kreditine („Esasy serişdelere gaýtadan baha kesmek gory“ jikme-jik hasaby boýunça) buhgalterçilik ýazgylyr geçirilýär.

12. Sanawnamanyň 9-njy sütüni, ýagny esasy gornaryň (serişdeleriň) nyrhlaryny gaýtadan hasaplamaklygyň geçirilýän senesine çenli buhgalterçilik hasaba alnyşynda hasaba alnan her bir görnüşli serişde üçin hasaplanan (toplanan) könleşiş görteriminiň möçberi könelme bahasynyň galyndysyny ilki başdaky nyrhyna bölmek bilen kesgitlenýär.

13. Sanawnamanyň 10-njy sütüni, ýagny esasy gornaryň (serişdeleriň) nyrhlaryny gaýtadan hasaplamakdan soňra täzeden hasaplanan könleşiş möçberi kesgitlenýär we ol möçberden hasaba alnyşyň ilki başdaky nyrhlaryna hasaplanan (toplanan) könleşiş möçberinden artýan jemine (tapawudyna) 2012-nji ýyldan başlap buhgalterçilik hasaba alnyşy boýunça 88 “Ýörite maksatly gaznalar“ hasabynyň debetine („Esasy serişdelere gaýtadan baha kesmek gory“ jikme-jik hasaby boýunça) we 02 “Esasy serişdeleriň könelmegi“ hasabynyň kreditine buhgalterçilik ýazgylyr geçirilýär. Maliýe hasabatlylygynyň halkara standartlaryna geçen bank edaralary şu amallary halkara standartlaryň talaplaryna laýyklykda amala aşyrýarlar.

Şunda esasy gornaryň (serişdeleriň) nyrhlaryny gaýtadan hasaplamakdan soňra, hasaba alnyşyň ilki başdaky nyrhlarynyň möçberinden artýan möçberini we onuň üçin hasaplanan könleşiş möçberini buhgalterçilik hasaba alnyşynda aýratyn ýöredilýär.

14. Sanawnamanyň 11-nji sütüni, ýagny esasy gornaryň (serişdeleriň) nyrhlaryny gaýtadan hasaplamakdan soňky galyndy nyrhy, şu Tertibiň 12-nji we 13-nji bölümlerindäki amallar geçirilenden soňra kesgitlenilýär we bu möçberler buhgalterçilik hasaba alnyşynda we maliýe hasabatlarynda esasy gornaryň (serişdeleriň) galyndy nyrhlary hasap edilýär.

15. Döwlet býujet edaralary esasy gornaryň (serişdeleriň) gaýtadan nyrh kesilen möçberi kesgitlenenden soňra, hasaba alnyşyň ilki başdaky nyrhlarynyň möçberinden artýan jemine buhgalterçilik hasaba alnyşy boýunça 01 “Esasy serişdeler“ hasabynyň debetine we 250 „Esasy serişdeleriň gory“ hasabynyň kreditine, esasy gornaryň (serişdeleriň) nyrhlaryny gaýtadan hasaplamakdan soňra täzeden hasaplanan könleşiş möçberi kesgitlenýär we ol möçberden

hasaba alnyşyň ilki başdaky nyrlaryna hasaplanan (toplanan) könelşiň möçberinden artýan jemine (tapawudyna) buhgalterçilik hasaba alnyşy boýunça 250 „Esasy serişdeleriň gory“ hasabynyň debetine we 02 “Esasy serişdeleriň könelmegi“ hasabynyň kreditine buhgalterçilik ýazgylar geçirilýär.

16. Şu Tertibiň 2-nji bölümüne laýyklykda tamamlanmadyk gurluşyga we oturdylmaga degişli enjamlara maýa goýumlara hem gaýtadan nyrh kesmek amala aşyrylýar.

Tamamlanmadyk gurluşyga maýa goýumlara gaýtadan nyrh kesmek diňe gurluşygy wagtlaýyn togtadylan ýa-da ýapylan (konserwasiýa edilen) jaýlar we desgalar boýunça geçirilýär.

Gurluşygy wagtlaýyn togtadylan ýa-da ýapylan jaýlaryň we desgalaryň çykdaýy sanaw boýunça nyrlary degişlilikde, şu Tertibiň 8-nji bölümüne laýyklykda esasy gorlaryň (serişdeleriň) nyrlaryny gaýtadan hasaplamagyň görkezijileriniň (indeksleriniň) aňryçäk möçberleri esasynda amala aşyrylýar.

17. Tamamlanmadyk gurluşyga we oturdylmaga degişli enjamlara maýa goýumlaryna gaýtadan nyrh kesilen möçberi kesgitlenenden soňra, hasaba alnyşyň ilki başdaky nyrlarynyň möçberinden artýan jemine buhgalterçilik hasaba alnyşy boýunça 08 „Düýpli maýa goýumlar“ hasabynyň debetine we 88 “Ýörite maksatly gaznalar“ hasabynyň kreditine („Esasy serişdelere gaýtadan nyrh kesmek gory“ jikme-jik hasaby boýunça) buhgalterçilik ýazgylar geçirilýär.

18. Esasy serişdeleriň nyrlarynyň üýtgemegi we könelişiň möçberleri esasy serişdeleri hasaba alyş inventar kartlarynda, esasy serişdeleriň buhgalterçilik hasaba alnyşynda ýa-da seljeriş üçin hasaba alnyşyň beýleki maglumatlarynda görkezilýär.

19. Kärhanalar esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmegiň amallaryny tamamlandan soňra, Esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmegiň netijesi hakynda Delilnamany (2-nji goşundy) düzýärler. Delilnama iki nusgada düzülýär we oňa kärhananyň ýolbaşçysy ýa-da onuň orunbasary, baş buhgalteri we beýleki Toparyň agzalary tarapyndan gol çekilip resmileşdirilýär.

Delilnamanyň nusgalarynyň biri kärhanada galdyrylýar, beýlekisi ýokary guramasyna berilýär.

20. Esasy gorlara (serişdelere) gaýtadan nyrh kesmegiň netijesinde artýan möçberleri kärhanalaryň 2012-nji ýylyň ýyllyk maliýe hasabatlylygynda görkezilýär.